

ئالنگاریه‌کانی به‌ردهم کازمی کهی مانگی هه‌نگوینی موسته‌فا کازمی له‌گه‌ل پارت ومیلیشیا شیعیه‌کان له عیراقددا کۆتایی دیت؟

24-05-2020

نووسه‌ره‌کان

ناوه‌ندی لیکۆلینه‌وه‌ی رووداو

کورتە: زۆریک له چاودێران ده‌ستبه‌کاربوونی موسته‌فا کازمی له حوکمی عراقدا به سه‌ره‌تای کۆماری چواره‌م و کۆتایی ئه‌و سه‌رده‌مه‌ سیاسیه‌ داده‌نێن که له ۲۰۰۳ وه‌ ده‌ستی پێکرد. راسپاردنی کازمی زیاتر به هاندانی سه‌رۆککۆمار بوو بۆ ئه‌وه‌ی بکریته سه‌رۆکوه‌زیران و له به‌ده‌سته‌هێنانی ره‌زامه‌ندی سه‌رکابینه‌که‌یدا له په‌رله‌مان شیوه‌ ئیجماعیکی گرووپه‌ سیاسیه‌ شیعیه‌کانی له‌سه‌ر بوو. له روو‌اله‌تدا، ئیستا مانگی هه‌نگوینی نێوان کازمی و هێزه‌ شیعیه‌کانه‌. هه‌موو مانگیکی هه‌نگوینی کۆتایی هه‌یه و پرسیار ئه‌وه‌یه که چ کات ئه‌مه‌ی کازمی و لایه‌نه‌ شیعیه‌ چه‌کداره‌کان ته‌واوده‌بێت؟

د.عوسمان عهلى

راويزكار ناوهندى ليكوليينهوى رووداو |

زۆرىك له چاوديران دەستبەكاربوونى موستەفا كازمى له حوكمى عراقدا به سەرەتاي كۆمارى چوارەم و كۆتايى ئەو سەردەمە سىياسىيە دادەننن كه له ۲۰۰۳ وە دەستى پيكرد. راسپاردنى كازمى زياتر به هاندانى سەرۆككۆمار بوو بۆ ئەوهى بگريته سەرۆكۆهزيران و له بەدەستهياننى رەزامةندى سەرکابينه كەيدا له پەرلەمان شيوه ئيجماعيكي گرووپە سىياسىيە شيعەكانى لەسەر بوو. له رواله تدا، ئيستا مانگى هەنگوونى نيوان كازمى و هيزه شيعىيەكانه. هەموو مانگيكي هەنگوونى كۆتايى هەيه و پرسىار ئەوهيه كه چ كات ئەمەى كازمى و لايەنە شيعىيە چەكدارەكان تەواودەبەيت؟

لەداوى دەست بەكاربوونى، كازمى جەختى له پاراستنى سەرۆهري عيراق وريخستنى چەكى بلبووو و لپرسينەوه له بكورزانى خۆپيشاندەران كرد، هەرۆهە ئەنجامدانی هەلبژاردنى پيشووخت و دووبارە دارشتنەوهى ئەو ريكەوتنانەى كه پەيوەستە بە بوونى هيزهكانى ئەمريكا له عيراق له ئەولهويهتەكانى خۆى دانا. پارته شيعىيە بەهيزهكانيش دژى زۆرىك لەم ئيجرااتانەن. قبولكردنى كازمى لەلايەن ئيران و هيزههاوپهيمانهكانى له عيراقدا ئارەزوومەندانە نەبوو بەلكوو، وەكو وتەى نۆشيني "جامى ژەهر"ى "نيمام خومەينى" بۆ وەستانى شەرى ئيران-عيراقدا لەسالى ۱۹۸۸ بوو. هەرۆهە بەپيى گوتارى سىياسى شيعى كارەكه له سولخى نيمام حەسەن لەگەل مەعاويه دەچيت لەپيناو پاراستنى بەرژەوهندييه بالاكاني دەولەت. ئەمە ئەنجامى لاوازيبوونى بەرەى ئيراني بوو له عيراقدا لەگەل ئەدەستدانی ئەندازيارى جيبهجيكرارى سىياسەتى ئيران له عيراقدا قاسم سولهيمانى ، دابهشبوونى مالى شيعى، هەرۆهە گەمارۆى ئابوورى كاريگەر وئازاردەر لەلايەن ئيدارەى ترەمپەوه بۆ سەرئيران و بلبووونەوهى ئايرۆسى كۆرۇناوه زياتر بوو.

لەگەل ئەوهشدا كازمى له خالى لاوازي نەيارهكانى له بەرەى ئيراني تيدەگات كه پيشتر چەندينجار كانديبوونيان بۆ پۇستى سەرۆكۆهزيران لەسالى ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ رەتكردۆتەوه، هەرۆهە له سروشتى ئەوئالنگارايانە تيدەگات كه رووبەرووى بەرنامەكەى دەبنەوه، چوونكه كوتلەپەكى پەرلەمانى بەهيز نيبه كه پشتگيرى له كابينهكەى بكات و ترەمپيش كه پالپشتيكي سەرەكيبهتى لەبەر بلبووونەوهى ئايرۆسى كۆرۇنا و هەلبژاردن سەرى قالە. بەرەى سوونى عەرەبى لەسەرەتاوه پشتگيريان كردووو نوينهرايهتى هيزيكي هاوپهيمانى دەكەن كه بۆ دوو گرووپ دابهشبوون: گروپيكي كه لەلايەن ئيرانهوه پشتگيرى دەكریت بەسەركردايهتى خەميس خەنجەر وگروپهكەى ديكه ئەمريكا پشتگيرى دەكات بە سەركردايهتى محەمەد حەلبوسى. كوتلەى كوردى تاكه كوتلەى پەرلەمانيه كه لەئىستادا پشتگيرى دەكات و تارادەپەك وەلاى بۆى هەيه. لەگەل ئەوهشدا ئالنگارى ئابوورى گەوره هەيه و بلبووونەوهى كۆرۇنا له عيراق و دەرکەوتنەوهى داعيشيش ئالنگارى نوين. بۆيه دەبەيت كازمى هەول بەدات رووبەروبوونەوهى راستەوخۆ لەگەل گرووپەكانى سەر بەئيران له خۆى دووربخاتەوه كه بوونىكي بەهيزيان لەهەموو بوارهكانى بربار له عيراقدا هەيه.

ئەمەش بەماناي ئەوه نايت كه كازمى تەسليمى نەيارهكانى بېت، بەلكو كازمى پياونى بەهيزهوه خواوەنى ئيرادهو تموحه وه ئەزموونىكي پيشەبى نوپى له ئيدارەدانى پيكدادان و دانووستاندنەكان هەيه و لەچەندىن مەلەفى سىياسى زۆرەبى هيزه سىياسىيەكان ئاگاداره. ئەدائى لاوازي حوكمەتەكەى عادل عەبدولمەهدى وەكو شەبەحيك بەدواپهوهيه و ئەویش سووره لەسەر ئەوهى كه دووبارەى نەكاتەوه.

وادەردەكەويت كه رەفتارى ئىستاي كازمى له مامەلەکردن لەگەل نەيارهكانى، گفوتگۆکردن و پارچەکردنى ريزهكانيان و پاشان هەولدان بۆ ئيحتياواکردنينا. لەگەل ئەوهشدا بەنهيى هانى گرووپەكانى حەشد دەدات كه واز له هەيئەى حەشدى شەعبى بپنن كه له واقيعدا لەژير كاريگەرى نفوزى ئيرانيداىه و بپنه ناو ئەو حەشدهى كه ملكەچى نفوزى مەكتەبى سىستانيه، بەلام بە شيوهى ئاشكرا وا دەردەكەويت كه پشتگيرى رەسميان دەكات وستايشى قوربانيدانەكانيان دەكات و سەردانى بارهگاياكانيان دەكات و جلوپەرگى سەربازى تايپەت بە حەشد لەبەردەكات و دەپهويت جەخت لەوهبكاتەوه كه فەرماندەى گشتى هەموو هيزه چەكدارەكانە لەناویشياندا حەشد. سلبىشى نەكردۆتەوه كه رپوشوونى تووند له دژى گروپى سەرەبەحەشد ناسراو بە ساروللا بگريتهبەر، كاتيك ئەندامەكانى تەقەبان له خۆپيشاندەرانى بەسەرە كرد. هەرۆهە داواى دەستگيرکردنى بەرپرسي سەربازى كەتائيبى خوراسانى لاپەنگيرى ئيران كرد له شارى مەدائينى باكورى بەغدا كه تۆمەتى سپيكردەوهى پارەى لەسەرە. هەرۆهە ليزنەپەكى له دادگاي عيراقى بۆ بەدواداچوونى كوشتنى خۆپيشاندەران درووستكرد.

واش دەردەكەويت كه پلانەكەى بۆ رووبەروبوونەوهى پيشبينيكراو لەگەل ميليشياكان بەندە بە بەهيزکردنى سوپاي عيراق له

رووبه پوبوونەوێ نەوێ گەشەکردووی حەشە بە تەبەت لە رووی تەمویل و چەکارکردنەوێ. لەم چوارچۆنەوێدا هەندێک رێوشوونی گرتۆتەبەر. لە هەنگاوی یەكەمیدا دوو كەسی سەربازی بۆ ئیدارەدانی وەزارەتی ناوچۆ و بەرگری دیاریکرد كە ئەوانیش عوسمان غانمی و جومعه عینان كە هەردووکیان لە ئەفسەرە بالاکان لە قۆناغی شەری دژی بەداعش. لە ۲۰۰۳شەوێدا ئەوانەوێ كە دوو كەسی سەربازی هەردوو وەزارەتی ئەمنی كەبەینەیهك وەبگرن. هەروەها كازمی لیوا روكن قاسم موحمەدی بە فەرماندەوێ هێزەکانی وشکانی دانا. پێشتریش عەمید یەحیا رەسوڵی بە وەببژی رەسمی فەرماندەوێ گشتی هێزە چەكارەكان دانا.

لەهەنگاوەكانی دواتریشدا كازمی فەریق روكن عەبدولوەهاب ساعدی گێرپایەوێ بۆ دەزگای رووبە پوبوونەوێ تیرۆر و بە سەرۆکی دەزگاکە داینا. ئەمە پاش ئەوێ كە ساعیدی پێشتر لەلایەن عادل مەهدی گوازراوەوێ بۆ ئیدارەوێ تەجمیدی كرا. كازمی ساعیدی بە "هاوێرئ" وەسفكرد و ئەمە هەمان شۆوازە كە سەدام حەبیبەكانی بە "هاوێلەكانی" بانگ دەكرد.

لەهەنگاوەكانی دواتردا كازمی گۆرانكاری لە پۆست و لیواكانی حەشە و گواستەنەوێ چەكە قورسەكانیان بۆ دامەزرێوەوێ سەربازیە رەسمیەكان و خاوەنشیکردنی هەندێکی كەمیان بە مووچەوێ خاوەنشینی و هەندێک لە كادریەكانیان لە دامەزرێوەوێ وەزارەتی ئیوچوودا دەكات. كازمی سێل لەوێ ناكاتەوێ كە مەلەفی گەندەلی لە دژی هەندێک لە سەرکردەكانی ریزی دووهمی ئەم گروپانە بچۆلێنێت بۆ ئەوێ لە داهاتوودا لە دواي ئیحتیواکردنی داعش پەراوێزیان بخت. جیی باسە فەسائیلەكانی حەشە وەكو هێزە چەكارەكانی دیکە لەچەندین گەندەلیەوێ تێوێگلاون.

وەكو زەنگی ئاگاداردنەوێ بۆ ئەوانی دیکە كە بە حوتی گەندەلی ناودەبرێن كازمی جەببە لەوێ كە سنورێکیان بۆ دابنێت و لەمەشدا تەقلیدی شیوێ سەدام دەكاتەوێ. كاتیك چوو بۆ دەستەوێ خاوەنشینیان، بۆ ئاگاداریبوون لە كارەكانیان، پێوەندیێکی تەلەفۆنی لەگەل برا گەورەكەیدا كرد كە لە میدیاكاندا بۆلاوكرایەوێ كە تێیدا هەپەشە لە براکەوێ دەكات ئەگەر هەول بەدات ناوی ئەو لە دامەزرێوەوێ دەرئەتدا بەكاربێنێت.

تەجەدایەکی دیکە ئەوێهێ كە ئێران لەداهاتوودا دەستبەرداری ئاراستەکردنی فەسائیلەكان نابێت كە خۆیان بە فەسائیلی موقاومە دەناسن لە عێراقدا بۆ لێدان لە بەرژەوێندیبە سەربازی و ئابووریەكانی ئەمیریکا. رەنگە ئەو رووبە پوبوونەوانە رووبدەن ئەگەر پێكدانی سەربازی نیوان ئەمیریکا و ئیسرائیل و ئێران لە سوریا و ئاوەكانی كەنداو رووبدات. ئێران و ئەمیریکا فشار دەكەنە سەر كازمی، كاتیك عێراق و ئەمیریکا لە مانگی داهاتوودا دەست بە دانووستاندنی ستراتیژی دەكەن.

لەداهاتووی نزیكدایا هەردوو ئێران و كازمی خۆبیشاندەران وەكو كارتی فشار بۆ بەدەستبەدانی دەسكەوتی سیاسی بەكاردێن و دەكرێت ئەمەش بۆ فەوزاوە تەقاندنەوێ دۆخەكە سەربكێشێت كە رەنگە ئێران ناچاربكات پەنا بۆ بۆردەوێ مۆدیلی حوسنی لەعێراق ببات. چاودێرانی سەردووری نازانن كە تەرمپ پەنا بەرێتە بەر ئێنقیلابی سەربازی لە عێراقدا لە خاوەنی ئیستفرازی ئێران یان وەكو سەرچ لادانی جیهان لەسەر شكستەكانی لە رووبە پوبوونەوێ قەیرانی كۆرۆنادا كە دەكرێت بێتە هەپەشە بۆ سەر بردنەوێ لە هەلێاردنەكانی ئەمسالدا.

لەهەر خاوەتیكدایا بێت ئەم مانگە هەنگوینیەوێ نیوان میلیشیاكان و حەكومەتەكەوێ كازمی درێژەناكێشێت و عێراق دەبێتە شانۆیەکی گەنگ لە مەملانی ئێرانی-ئەمیریکیدا كە لێكەوتەوێ چاوەرواننەكراوی لەسەر ناوچەكە و وڵاتانی دراوسێ دەبێت.